

בס"ד

ו' באדר תשפ"ה

6 למרץ 2025

תיק 84034-2

החלטה בערעור

בענין שבין –

התובע (המערער)

הנתבע (המשיב)

א. רקע

התובע רכש מהנתבע רכב בתמורה ל-24,000 ₪.

כשלושה חודשים לאחר הרכישה, החל הרכב להשמיע רעשים, ונדלקו בו נורות אזהרה אדומות. התובע עצר בצד הדרך והרכב נשלח למוסך באמצעות גרר. במוסך נאמר לתובע כי קיימת בעיה במנוע ועליו לשלוח את הרכב למוסך של הנתבע, שבו טופל הרכב לפני המכירה. הרכב נגרר למוסך ברמת מגשימים, ושם נאמר לתובע שעליו להחליף לרכב את המנוע. התובע תבע את הנתבע בבית הדין קמא בפני כבוד הדיינים, הרב סוראני, הרב בר אילן והרב סדן, ודרש לבטל את המקח בטענת 'מום'.

דייני בית הדין קמא נחלקו בשאלה. דעת הרוב הייתה כי יש לדחות את התביעה ולקיים את המקח, בניגוד לדעת המיעוט שסבר שיש לקבל את התביעה ולבטל את המקח.

התובע ערער על פסיקה זו ודרש לבטל את המקח.

ב. תמצית פסק בית הדין קמא

אף שהוברר שהיה מום ברכב, כפי שנאמר במפורש על ידי מנהל המוסך, מאחר והנתבע יידע את התובע על כך שהרכב סובל מצריכת שמן גבוהה, וידוע כי ברכב מסוג זה בעיה כזו עלולה להוביל לתקלות במנוע, הרי שעל התובע היה לבדוק בעצמו בנקל ולהבין את המשמעות של המום. במצב כזה, יש לפסוק כדעת הפוסקים הסבורים שלא ניתן לתבוע ביטול מקח, ואף אם יש חולקים בכך, לא ניתן להוציא ממון כנגד דעה זו בפוסקים. לפיכך, המקח קיים.

ג. תמצית דעת המיעוט

מנהל המוסך אמר לנתבע (לפני המכירה) באופן מפורש שברכב זה קיים מום וכי התיקון שאותו הנתבע בחר לעשות בסופו של דבר, לא בא לפתור את הבעיה מיסודה.

אמנם אחד העובדים במוסך אמר לנתבע שמספיק לבדוק שמן ומים והרכב ייסע עוד 100,000 ק"מ, אך הבחירה של הנתבע לומר לתובע רק את חוות הדעת של העובד בלא לשתף אותו בחוות הדעת השונה של מנהל המוסך, ובלא לשתף בהקשר שביחס אליו נאמרה חוות הדעת של עובד המוסך, מהווה הסתרה של גורם סיכון משמעותי שמהווה מום במקח.

במצב כזה שבו הנתבע אימץ פרשנות מסוימת לצריכת השמן המוגברת, פרשנות שמהווה הסתרה של המום, אזי אף על פי שביכולתו של התובע היה לבדוק את הדברים ולהגיע למסקנה פרשנית אחרת, על הנתבע מוטלת האחריות להציג בפני התובע את שתי חוות הדעת ולכן במצב כזה- המקח בטל, ועל הנתבע להחזיר לתובע את דמי המקח בסך 24,000 ₪.

בפועל התובע השתמש ברכב כשלושה חודשים ולכן יש להפחית סכום של 2000 ₪ מהסכום אותו על הנתבע להחזיר לתובע. סך הכל לדעה זו על הנתבע להשיב לתובע סכום של 22,000 ₪.

בנוגע לדמי הביטוח של התקופה, קבעה דעת המיעוט שאין מקום להשיב אותם לתובע שכן במשך התקופה שהרכב היה ברשות התובע הוא נהנה מביטוח, שכן אם היה נגרם נזק לרכב או לרכב אחר היה התובע מקבל מהמבטחת כיסוי ביטוחי.

לסיכומו של דבר בית הדין קמא פסק כדעה הראשונה וקיים את המקח.

בנוגע לאגרת בית הדין, נקבע שהיא תתחלק בין הצדדים.

ד. טענות המערער

1. הנתבע הסתיר מן התובע את סיפור הרקע שבעקבותיו בוצע הטיפול ואת חוות הדעת של מנהל המוסך, על אף שהתובע חזר ושאל את הנתבע מספר פעמים למען הסר ספק האם יש עוד דברים שעליו לדעת טרם הוא מחליט אם לרכוש את הרכב.
2. הנתבע הבין היטיב את חומרת המום כפי שהובא בפסק הדין: 'המלצת העד (המכונאי שטיפל ברכב) הייתה שהיות והבעיות לא נפתרו והמנוע עלול במוקדם או במאוחר לצאת מכלל שימוש מומלץ (לנתבע) למכור את הרכב בהקדם'.
3. גם אם אין מחובתו של המוכר לידע את הקונה על בעיות שיש לסוג הרכב שמוכר ככל שהן ידועות וחשופות לציבור במרשתת, חובתו של המוכר לידע את הקונה את מצב ליקוי הרכב הספציפי שאותו הוא מוכר. המוכר לטענת התובע לא קיים חובה זו ובאופן מודע.
4. גם אם ניתן לטעון כלפי הקונה כי היה עליו לברר לגבי סוג הרכב ובעיותיו, במקרה זה הייתה התייחסות ספציפית של המוכר למצבו של הרכב המסוים שנמכר. אמירתו כי 'הייתה בעיה במנוע תוקנה ונפתרה' מהווה הטעיה מכוונת במיוחד לאור העובדה שהמוכר בחר לבצע את התיקון הפחות מומלץ שמטרתו הייתה להשמיש זמנית את הרכב לצורך מכירתו. כפי שהנתבע אכן עשה בכך שמכר את הרכב זמן קצר לאחר התיקון.

ה. תגובת הנתבע

1. טוען כי לא פעל במרמה וכי שיתף בתום לב בנתונים שהיו ידועים לו באותה עת. מאחר שכאשר הגיע לקחת את הרכב לאחר הטיפול, מנהל המוסך היה בחופשה, הוא פנה לעובד ששימש כמנהל המקצועי של המוסך ושאל לגבי טיב הטיפול. העובד השיב לו שככל שיקפיד על בדיקת שמן ומים ויוסיף שמן בכל 1000 ק"מ, לא תהיה בעיה, והרכב יוכל להמשיך לנסוע עוד 100,000 ק"מ. אלו הנתונים שבסופו של דבר הוא קיבל מהמוסך, בניגוד לחוות הדעת של מנהל המוסך שנאמרה רק בתחילת התהליך, לפני הטיפול שבוצע בפועל.
2. מחיר המחירון של הרכב הוא 31,000 ₪, ובהתאם לנתונים שסופקו לתובע הוא נמכר במחיר זול משמעותית – 24,000 ₪ בלבד.
3. קונים פוטנציאליים שחשבו לקנות את הרכב לפני המערער, קיבלו את אותו מידע שקיבל המערער וויתרו על הקנייה. המערער החליט לקנות את הרכב במצב הנתון הזה.
4. כל רכב משומש עלול להתקלקל, ואין הדבר מעיד על פגם מוסתר או על רשלנות מצדי. אדרבה, ייתכן שהתובע לא מילא שמן ומים לפי ההוראות שניתנו לו ולכן הרכב ניזוק.
5. עדות מנהל המוסך אינה קבילה שכן יש לו אינטרס להגן על שמו הטוב ולהציג את התיקון שביצע בצורה הטובה ביותר. הוא גם עלול היה להיות צד נתבע בתיק זה, דבר שפוגע באובייקטיביות עדותו. כמו כן, הוא חזר שלוש פעמים על הביטוי "אם אני זוכר נכון". בנוסף, אב"ד או אחד הדיינים אמר בדיון שהוא מכיר אישית את מנהל המוסך. זה מנוגד לכלל "לא תכירו פנים במשפט".
6. לאור כל זאת הנתבע מבקש לדחות את הערעור, ובנוסף תובע פיצוי בגין עוגמת הנפש וטרחה בשל התביעה, בסך 2,500 ש"ח.

ו. נושאים לדיון

1. האם בשעת המכירה הרכב היה בעל מום שלא היה ידוע למערער?
2. האם המקרה שלנו נכנס תחת גדר 'רעות ונמצאו רעות ביותר'?
3. האם מוטל על המוכר לגלות את המום במצב שבו הוא קיבל הסבר חלופי?
4. האם המערער גרם לנזק או החמיר את מצבו של הרכב?
5. אגרת בית הדין

ז. האם בשעת המכירה הרכב היה בעל מום שלא היה ידוע למערער?

לאור הנאמר בפרוטוקולים של שני הדיונים שהתקיימו בפני בית הדין קמא, עולה כי לכל הדעות הרכב היה בעל מום בשעת המכירה. אולם לפי חוות הדעת של מנהל המוסך שנאמרה בפני בית הדין בדיון 2, מדובר היה במום שאין דרך למנוע את חזרתו בלא החלפה של המנוע. לעומת זאת, לטענת הנתבע, בשעה שהוא לקח את הרכב מהמוסך לאחר הטיפול, הוא קיבל חוות דעת אחרת מאחד העובדים במוסך שעל פי חוות דעת זו, ניתן להמשיך לנסוע עם הרכב בלא החלפת המנוע, במידה ויקפידו על הוראות מסוימות שפורטו לעיל. הנתבע אמר למערער את חוות הדעה השנייה בלבד.

בית הדין לערעורים ביקש לקבל חוות דעת נוספת מטעם מומחה מטעמו, על מנת להכריע איזו מבין שתי חוות הדעת שהתקבלו היא הנכונה. אולם, הנתבע לא שיתף פעולה ולא נענה לבקשות החוזרות של בית הדין לשלוח את המסמכים המתעדים את ההיסטוריה הטיפולית של הרכב. כמו כן, הוא סירב לבקשת בית הדין למתן אישור שמזכירות בית הדין תבדוק בעצמה מול המוסד שטיפל ברכב מה ההיסטוריה הטיפולית של הרכב. בשל כך נותרנו עם חוות הדעת שכבר ניתנה לבית הדין, חוות הדעת של בעל המוסד. אף במצב שבו היו עומדות בפני בית הדין שתי חוות דעת שונות, בעלות ערך זהה, לא ניתן לבטל את חוות הדעת של מנהל המוסד וההעלמה שלה היא העלמה של פרט מהותי. כל זה מקבל משנה תוקף לאור העובדה שלא הוגשה לבית הדין כל אסמכתא על קיומה של חוות הדעת הנגדית, של עובד המוסד יתירה מזו, כפי שנכתב לנתבע על ידי מזכירות בית הדין, משלא ישתף פעולה ויספק את המסמכים הנדרשים לצורך חוות דעת מוסמכת של מומחה בית הדין, הוא יאבד את זכותו לחוות דעת נוספת. ממילא, בחוסר שיתוף הפעולה של הנתבע הוא לא הותיר בידי בית הדין ברירה אלא להיסמך על חוות הדעת של מנהל המוסד שהעיד בפני בית הדין.

בנוסף, לאור העובדה שמנהל המוסד המליץ לנתבע לתקן את הרכב ולמכור אותו, ולמעשה זה בדיוק מה שהנתבע עשה, הרי שרגליים לדבר שאף הנתבע עצמו סמך על חוות דעתו של מנהל המוסד ולא על חוות הדעת שהוא קיבל לטענתו מהעובד במוסד.

בכך בית הדין דוחה גם את טענות הנתבע על חוסר האמינות של מנהל המוסד.

לסיכום, המערער ידע על המום של צריכת השמן הגבוהה של הרכב, אולם לא ידע על ההקשר של מום זה, לא מבחינת ההיסטוריה הספציפית של הרכב הזה, כלומר, שצריכת השמן היא חלק מהגורמים לתקלה שהייתה במנוע, ולא מבחינת הסיכון שקיים בסוג זה של הרכב להישנות בעיה מסוג זה.

ויותר מכל הנאמר, המערער לא ידע על חוות הדעת של מנהל המוסד על כך שהתקלה צפויה לשוב בסיכויים גבוהים מאוד.

ח. האם המקרה שלפנינו הוא בגדר 'רעות ונמצאו רעות ביותר'?

יש לבחון האם המקרה שלפנינו דומה לסוגיית הגמרא העוסקת באדם שביקש לקנות מחברו חטין וידע שהם 'רעות' ונמצאו 'רעות יותר' מהרגיל שנפסק שהמקח קיים.

במשנה בבא בתרא פג ע"ב נאמר:

"ארבע מדות במוכרין: מכר לו חטין יפות ונמצאו רעות – הלוקח יכול לחזור בו; רעות ונמצאו יפות – מוכר יכול לחזור בו; רעות ונמצאו רעות, יפות ונמצאו יפות – אין אחד מהם יכול לחזור בו."

וביאר הר"ן על הסוגיה (ד"ה יפות):

'יפות ונמצאו יפות, רעות ונמצאו רעות - אין אחד מהם יכול לחזור בו. ואם תאמר: פשיטא! פירשו בשם רבינו האי גאון ז"ל (המקח והממכר שכ"ג) שנמצאו יפות שביפות ואפילו הכי לאו כל כמיניה דמוכר לומר שנתאנה, כיון דיפות מכר. וכן "רעות ונמצאו רעות" כגון שנמצאו רעות שברעות ואפילו הכי אין לוקח יכול לחזור בו'.

נמצא אם כן, שיש חילוק בין מקום בו אדם ביקש לקנות מוצר באיכות טובה וקיבל מוצר באיכות גרועה, שהמקח בטל, לבין אדם שביקש לקנות מוצר באיכות גרועה, וקיבל מוצר באיכות מאד גרועה – שהמקח קיים.

דין זה אף נפסק להלכה כפי שביאר הסמ"ע סימן רלג ס"ק ד :

גם בזה דמכר לו רעות ונמצא רעות מהן הוה אמינא דיכול לחזור בו הלוקח, דיאמר כיון דאין אלו שקניתי אני חוזר מגוף המקח מאיזה טעם שיש לו שחוזר בו, קמ"ל :

על פי זה, לכאורה, היה ניתן לומר כי ידיעתו של המערער על כך שהרכב בעל מום של צריכת שמן גבוהה, מבטלת את היכולת שלו לחזור בו מהמקח גם אם יימצא שמום זה חריף יותר משהוצג בפניו.

אולם, בית הדין סבור שהנתונים שחסרו מהמערער משווים 'שם' אחר למום, כלומר זה לא שהמום חמור יותר ממה שהמערער חשב, אלא שהמערער קיבל רכב עם מום שונה מהמום שחשב, לא מדובר במום שניתן למנוע את החמרתו בנקיטת אמצעי זהירות, אלא במום שטומן בחובו סיכון סביר ביותר לנזק חמור ביותר למנוע בלא יכולת למנוע אותו. וכיוון שכך אין פה גדר של "רעות ונמצאו רעות ביותר"

כך מצינו בשו"ת מהרי"ל דיסקין (פסקים סימן קס"ו) אשר דן במי שקנה סוס בחזקת שיש בו חולי מסוים ונמצא שחולה 'בחולי עצום ממנו', והאריך לפלפל שם דהווי מקח טעות. ויסוד דבריו שהמחלה הנוספת היא בגדר מין אחר, וזאת למרות שגם היא תחת השם הכולל של "מחלה". נוסף ונאמר שגם בהיעדר הכרעה איזו משתי חוות הדעת היא הנכונה ביחס לרכב, עצם קיומה של חוות דעת נוספת של מנהל המוסד שזו המשמעות שלה, מייצרת חשש מהותי ביחס לאפשרות שיש ברכב מום מסוג שונה מזה שנאמר עליו לתובע יותר כפי שצויין לעיל.

ט. האם מוטל על המוכר לגלות את המום במצב שבו הוא קיבל הסבר חלופי?

בבית הדין קמא נחלקו הדעות. דעת הרוב הייתה שכיוון שהמוכר קיבל שתי חוות דעת לגבי מצב הרכב, הוא היה רשאי לספר לקונה רק את חוות הדעת המקילה. לעומת זאת, דעת המיעוט הייתה שהיה על המוכר לספר לקונה לכל הפחות את שתי חוות הדעת.

דיון:

בית דין זה סבור שהאמת עם דעת המיעוט בבית הדין קמא, שבמצב שבו ניתנה על ידי המוכר פרשנות שתוחמת את הליקוי בצורה מסוימת, לא מוטל על הקונה לבדוק אם הפרשנות הזו חלקית או לא נכונה. במצב כזה - המקח בטל.

במילים אחרות, אילו המוכר לא היה מתאר את מצב הרכב, אלא רק מתאר את העובדות שהרכב צורך שמן וממליץ לקונה להתייעץ או לבדוק את הרכב – יתכן שהיה מקום לקיים את המקח, כיוון שיתכן שמוטלת על הקונה האחריות לבדוק מה המשמעות של צריכת שמן מוגברת בסוג כזה של רכב. אולם, כיוון שהמוכר טען שבידיו חוות דעת הקובעת שהרכב תקין ורק צורך יותר שמן, זכותו של הקונה הייתה לסמוך על דברי המוכר ולקנות את הרכב כפי שהוא ללא בדיקה נוספת. יסוד

הדברים מובא בפסק הדין של בית הדין קמא בדעת המיעוט סעיף ו, 2 בשם המהרשד"ם והפתחי חושן.

לפיכך, אנו קובעים שהנתבע (המוכר) מסר לתובע (קונה) מידע חלקי, שהטעה אותו, ולכן המקח בטל.

י. האם התובע גרם לנזק או החמיר את מצבו של הרכב?

הנתבע טען שיייתכן שהמערער לא מילא אחר ההוראות ואולי בכך הוא עצמו החמיר את המצב של הרכב והזיק לו. היות ופסקנו שהמקח בטל, יוצא שהרכב היה שייך מן הדין לנתבע לכל אורך התקופה בה המערער השתמש בו.

בגמרא במסכת מסכת בבא מציעא דף מב עמוד ב מובא:

'ההוא אפוטרופא דיתמי דזבן להו תורא ליתמי, ומסריה לבקרא, לא הוו ליה ככי ושיני למיכל, ומית'.

כלומר, היתומים קבלו לידם שור בעל מום שהמוכר לא סיפר להם (חסר שיניים), ומחמת מום זה השור מת.

לא ניכנס לכלל הדיון בסוגיא אלא נביא רק את דברי הראב"ד שהביא הרא"ש שם בסימן כד:

'... לפי שהיתומים כל זמן שלא ידעו אין המקח קיים דשמה בעל מום הוא ועומד השור לחזור לבעליו ויחזיר להן הדמים וצריכין הן לשומרו עד שיחזירוהו לבעליו. נמצא שהיתומים שומרי שכר של השור בשביל מעותיהן שהם באחריותו'

כלומר, לאור העובדה שאף אם המקח בטל מדין מקח טעות, היתומים מעוניינים בכך שהשור יישאר ברשותם עד שהמוכר יחזיר להם את כספם, דינם כשומרי שכר.

המחנה אפרים בהלכות שומרים סימן יב כותב כך:

'... כל מ"ט (מקח טעות), כיון דחייב הלוקח לתת סחורתו למוכר ולוקח יכול לעכבו עד שיתן לו המוכר דמיו הרי נעשה הלוקח שומר עליו וכאותה שאמרו כל האומנין ש"ש אלא דהכא דיו שיהא כש"ח כיון דהוה מ"ט'

המחנה אפרים פוסק עקרונית כדעת הראב"ד שהובאה ברא"ש, אולם טוען שדינו להיות שומר חנם בלבד ולא שומר שכר.

כיוון שטענת הנתבע כלפי התובע היא שלא הוסיף שמן ובכך פשע פשיעה גמורה, במידה וטענתו נכונה, הרי שעל המערער לשאת בנזק גם אם יוגדר רק כשומר חנם. בהקשר זה נאמר, שגם חוות הדעת של מנהל המוסד לא טענה שהנזק יתרחש בהכרח אלא שקיימת סבירות גבוהה מאוד שהוא יתרחש. כמו כן, אין דרך להעריך כמה זמן ייקח לנזק להגיע. כך שבמידה והתובע אכן לא מילא שמן בתדירות הראויה, מוטלת עליו אחריות חלקית לפחות על הנזק שנגרם לרכב.

לאור העובדה שהתובע מוגדר שומר הרי שמעיקר הדין, עליו להישבע ולהוכיח את טענתו שלא פשע ושהוסיף שמן כראוי.

השולחן ערוך (חו"מ יב, ב) פסק:

‘ואם חייבו בית דין שבועה לאחד מהם, רשאי הבית דין לעשות פשרה ביניהם כדי ליפטר מעונש שבועה’.

וכן הסיק האגרות משה (חו"מ א, לב) ופוסקים נוספים: ‘ולכן צריך לפשר ולא להשביע, ובפרט בזמן הזה’.

במקרה שלנו בית הדין סבור שלאור השיקולים הבאים:

1. עצם הגדרתו של המערער כשומר וחוסר היכולת להוכיח את טענתו על כך שהוסיף שמן כראוי,

2. העובדה שהוא השתמש ברכב לכל אורך התקופה הזו, ולאור העובדה שהמקח בטל יוצא שהוא השתמש ברכבו של הנתבע ועליו לשלם לו על כך,

בנידון דידן נכון לפשר, להפחית מהתביעה 4,000 ₪ ולחייב את הנתבע ב-20,000 ₪ בלבד.

יא. אגרת בית הדין

בית הדין קובע שעל הצדדים לשאת במשותף באגרת בית הדין, הן ביחס לאגרת הדין בבית הדין קמא והן ביחס לאגרת הערעור בבית הדין לערעורים. אגרת התביעה בבית הדין קמא היתה 500 ₪, ואגרת הערעור היתה 2,000 ₪.

לכן, על הנתבע לשלם למערער בנוסף עוד סך 1,250 ₪.

יב. החלטות

1. הנתבע חייב לשלם לתובע סך 20,000 ₪. הנתבע חייב לשלם לתובע עוד סך 1,250 ₪ עבור אגרות בית הדין. את שני התשלומים יש לבצע בתוך 30 יום מהתאריך הנקוב על פסק הדין.

2. התובע חייב להעביר לנתבע את הבעלות על רכב מס' 00 מיד אחרי קבלת התשלום.

3. אם הנתבע או התובע לא ישתפו פעולה בנוגע להעברת הרכב על שמו של הנתבע, יהיה רשאי הצד השני לפנות לבית הדין בתוך 30 יום מהתאריך בו הועבר התשלום הנ"ל כדי לבקש הוראות וסעד.

4. לא ניתן לערער על פסק זה.

פסק הדין ניתן ביום ו' באדר תשפה, 6 למרץ 2025

בזאת באנו על החתום

הרב דניאל לונצר

הרב יוסף כרמל, אב"ד

הרב עידו הבר